

DOI: 10.18559/SOEP.2017.5.11

Baha Kalinowska-Sufinowicz

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Ekonomii,
Katedra Makroekonomii i Badań nad Rozwojem

baha.kalinowska-sufinowicz@ue.poznan.pl

**BEZROBOCIE WŚRÓD OSÓB MŁODYCH
NA WIELKOPOLSKIM RYNKU PRACY**

Streszczenie: Celem głównym opracowania jest przedstawienie i ocena sytuacji osób młodych w ujęciu regionalnym na tle Polski oraz innych krajów Unii Europejskiej w latach 2004–2015, ze szczególnym uwzględnieniem województwa wielkopolskiego. W artykule zdefiniowano pojęcie osób młodych, a następnie przedstawiono ich trudności w procesie przejścia między edukacją a rynkiem pracy. Przedmiotem zainteresowania stały się również poziom bezrobocia osób młodych oraz ich udział w populacji bezrobotnych ogółem w ujęciu unijnym, krajowym oraz regionalnym. Przedstawiono ogólnie sytuację osób młodych w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej, a także w bardziej szczegółowym ujęciu w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015.

Słowa kluczowe: rynek pracy, osoby młode, bezrobocie.

Klasyfikacja JEL: J42, J13, J64.

**UNEMPLOYMENT AMONG YOUNG PEOPLE
IN THE WIELKOPOLSKA LABOUR MARKET**

Abstract: The main goal of the paper is to present and assess the situation of young people in a regional perspective in comparison to Poland and other European Union countries in the years 2004–2015, with particular reference to the Wielkopolska Voivodeship. The paper defines the concept of young people, and then shows the problems that they face in the process of the transition between education and the labour market. The level of unemployment among young people and their share in the population of the unemployed total were the sub-

ject of interest in union, national and regional terms. Finally, the total situation of young people in Poland in comparison to the other EU countries was presented, and more specifically in the Wielkopolska region in the years 2004–2015.

Keywords: labour market, youth, unemployment.

Wstęp

Zasoby pracy są mocno zróżnicowane ze względu na cechy demograficzne i społeczno-zawodowe. Jedną z grup, która wyróżnia się na rynku pracy, są osoby młode. Z wielu przyczyn – zarówno o charakterze popytowym, jak i podażowym – są one często w gorszej sytuacji na rynku pracy od pozostałych grup, zwłaszcza w aspekcie bezrobocia. Warto podkreślić, że wysokie bezrobocie wśród osób młodych niesie z sobą negatywne konsekwencje o charakterze ekonomicznym, społecznym i demograficznym. W sensie ekonomicznym bezrobocie osób młodych przyczynia się do powstawania luki produktu krajowego brutto, a co za tym idzie, spowolnienia zarówno wzrostu gospodarczego, jak i procesów rozwoju gospodarki w długim okresie. Ze względu na większą mobilność przestrzenną młodzieży bezrobocie w tej grupie silniej przyczynia się do emigracji zarobkowej osób młodych [Kwiatkowska 2012, s. 129; Fihel i Kaczmarczyk 2013, s. 123]. W sensie społecznym problemy aktywizacji zawodowej powodują deprecjację kapitału ludzkiego, będącą czynnikiem osłabiającym potencjał rozwojowy gospodarki, ale również inne konsekwencje dotyczące bezrobotnych jako jednostek, a także ich rodzin. W wypadku osób młodych dezaktywizacja zawodowa może powodować trwałe zmiany w poziomach aspiracji edukacyjnych, ale przede wszystkim problemy zdrowotne natury psychicznej [Marzec 2016]. W wymiarze demograficznym bezrobocie wśród osób młodych przyczynia się do opóźniania decyzji o założeniu rodziny i prokreacyjnych, co z kolei rodzi negatywne skutki dla całego społeczeństwa i gospodarki.

Celem głównym opracowania jest przedstawienie i ocena sytuacji osób młodych w ujęciu regionalnym na tle Polski oraz innych krajów Unii Europejskiej w latach 2004–2015. Celem szczegółowym jest zbadanie poziomu bezrobocia osób młodych do 34. roku życia w województwie wielkopolskim, a także określenie ich udziału w populacji bezrobotnych ogółem w zależności od wieku. Przyjęto następującą hipotezę: najtrudniejsza sytuacja na rynku pracy w aspekcie bezrobocia dotyczy osób młodych w wieku od 18 do 24 lat, co jest determinowane niedopasowaniami strukturalnymi

między popytem na pracę a podażą pracy. Zakres przestrzenny obejmuje województwo wielkopolskie, a czasowy – lata 2004–2015.

Struktura opracowania jest następująca. W pierwszej kolejności dokonano uściślenia pojęcia osób młodych, a następnie przedstawiono trudności aktywizacji zawodowej, jakich doświadcza młodzież w procesie przejścia między edukacją a rynkiem pracy. Przedmiotem zainteresowania stały się również poziom bezrobocia osób młodych oraz ich udział w populacji bezrobotnych ogółem w ujęciu unijnym, krajowym oraz regionalnym. Przedstawiono więc ogólnie sytuację osób młodych w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej, a także w bardziej szczegółowym ujęciu w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015.

1. Pojęcie kategorii osób młodych

Kategoria osób młodych jest niejednorodna i bywa różnie pojmowana i definiowana w celach badawczych, instytucjonalnych i statystycznych. W literaturze i publicystyce zamiennie stosowane są często takie określenia, jak: „młodzież”, „osoby młode”, „młode pokolenie”, „młodzi ludzie”, „młode generacje” itp. [Kryńska i Poliwczak 1999, s. 9].

Biorąc pod uwagę źródła definicyjne, można rozróżnić kryteria, za pomocą których określa się i definiuje osoby młode [Męcina 2011, s. 10–11]. Kryterium wieku pozwala na dokonanie podziału osób młodych na młodocianych i dorosłe osoby młode. Osoby młodociane określa się jako tę grupę osób, która nie osiągnęła jeszcze pełnoletniości, natomiast dorosłe osoby młode to takie, które w Polsce ukończyły 18. rok życia. Granica ta może być zróżnicowana w zależności od państwa i przyjętych na jego terenie reguł prawnych.

Z kolei w ujęciu demograficznym osoby młode definiowane są z wykorzystaniem dolnej i górnej granicy przedziału wieku. Występują w tym względzie znaczne zróżnicowania ze względu chociażby na różne granice przyjmowane przez urzędy statystyczne w ramach prowadzonych przez siebie badań. Na przykład Główny Urząd Statystyczny (dalej: GUS) publikuje dane dla osób w wieku 18–24 lat, ale także w przedziałach: 15–17, 18–19, 20–24, 25–29, 30–34. Eurostat z kolei przedstawia dane dla osób w przedziale 15–24 lat, jak również dla osób od 15 do 29 lat.

Kryterium prawne pozwala na wyodrębnienie pełnoletnich i niepełnoletnich osób młodych. Osoby ostatniej kategorii – niepełnoletnie – przy uwzględnieniu ich statusu prawnego określane bywają jako młodociane.

Do tej grupy osób – zgodnie z Kodeksem pracy – zalicza się tych, którzy ukończyli 16. rok życia, jednak nie przekroczyli jeszcze 18 lat [Ustawa z 26 czerwca 1974]. Warto zwrócić uwagę, że w Polsce Ustawa z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wyróżnia grupę osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wśród których wymieniono osoby do 25. roku życia, a od momentu wejścia w życie nowelizacji tejże ustawy w dniu 1 stycznia 2015 roku – do 30. roku życia [Ustawa z 20 kwietnia 2004; Ustawa z 14 marca 2014].

Ze względu na rodzaj aktywności wyróżnić można osoby młode uczące się (w tym: studiujące), pracujące, bezrobotne i bierne zawodowo. Warto podkreślić, że osoby młode często łączą te rodzaje aktywności ze sobą. Na przykład, osoba będąca słuchaczem studiów niestacjonarnych (bądź też stacjonarnych) może jednocześnie poszukiwać pracy bądź też być zatrudnioną, dlatego wymienionych tu zbiorów nie można traktować jako rozłączne.

Z osobami młodymi nieodłącznie wiąże się także definicja absolwentów, a więc osoby, która ukończyła pewien etap edukacji w ramach systemu oświaty w okresie 12 miesięcy od momentu uzyskania świadectwa szkoły: wyższej, policealnej, średniej zawodowej bądź ogólnokształcącej lub zasadniczej zawodowej [GUS 2008, s. 40–41].

2. Trudności aktywizacji zawodowej osób młodych

W. Kwiatkowska [2012, s. 126] zalicza osoby młode do tzw. grup problemowych, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Analiza sytuacji na rynku pracy z punktu widzenia absolwentów wymaga zastanowienia się nad problemami związanymi z aktywizacją zawodową tej grupy osób. Aktywizacja zawodowa rozumiana bywa jako włączanie się w zasoby pracy. W przypadku osób młodych używa się również terminu „proces przejścia”, który zachodzi w okresie mijającym od chwili zakończenia nauki szkolnej na różnych poziomach aż do momentu uzyskania pierwszej pracy. Ogólna obserwacja dotycząca zasobów pracy w gospodarkach rynkowych pozwala na stwierdzenie, że im niższy poziom wykształcenia, tym na ogół większe problemy ze znalezieniem pracy i tym trudniejszy proces przejścia pomiędzy edukacją a rynkiem pracy [Kalinowska-Sufinowicz 2013, s. 111]. Warto więc szczególną uwagę skoncentrować na czynnikach popytowych, związanych jednocześnie z grupami osób, które są bądź niewykształcone, bądź też słabo wykształcone.

I. Białecki i E. Drogosz-Zabłocka [1999, s. 31] zwracają uwagę na to, że procesowi przejścia mogą towarzyszyć okresy aktywnego poszukiwania pracy, szkolenia i okresy bierności zawodowej, które nie są spowodowane szkoleniami. Ponadto procesowi temu towarzyszy również wiele problemów dostrzeżonych już w latach 90. XX wieku w wysoko rozwiniętych krajach OECD. Przede wszystkim istotnym ograniczeniem płynności tego procesu jest opuszczanie systemu szkolnego przez osoby młode, które nie uzyskały żadnych kwalifikacji [Białecki i Drogosz-Zabłocka 1999, s. 35]. Jak już wcześniej wspomniano, problem bezrobocia w Polsce dotyczy najsilniej osób słabiej wykształconych, tj. z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym, ale także z wykształceniem zasadniczym zawodowym. To oni stanowią większość populacji bezrobotnych. Bywa jednak, że zjawisko bezrobocia dotyczy także osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, bez wyuczonego zawodu, co stanowi istotną barierę zatrudnialności osób młodych.

Innym ograniczeniem aktywizacji zawodowej osób młodych jest brak umiejętności wykorzystania możliwości uczenia się zawodu poza systemem szkolnym. Czynniki te powiązane są również z tym, że nauka w systemie szkolnym nie zachęca do dalszego kształcenia i nie jest dostatecznie powiązana z wymaganiami rynku pracy. Brak elastyczności systemu edukacji bywa podstawową przyczyną wypuszczania na rynek pracy nowych roczników absolwentów w zawodach, na które popyt jest zbyt niski. Powstaje tu dylemat związany z systemem edukacji, a mianowicie, jak kształcić osoby młode. Czy szkoła powinna uczyć młodzież w wąskich dziedzinach, w konkretnych zawodach, co jest związane z ryzykiem pozostania poza zasobami pracy w razie wyczerpania popytu na pracę w danej dziedzinie czy zawodzie na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy? Czy też może szkoły powinny przygotowywać absolwentów, uwzględniając szersze perspektywy, co z kolei implikuje konieczność zdobycia bardziej szczegółowej wiedzy i podnoszenia swoich kwalifikacji w przyszłości w zależności od potrzeb rynku pracy? Niewątpliwie, do utrzymania się na rynku pracy konieczne jest wykazanie wysokiego poziomu mobilności zawodowej i kwalifikacyjnej osób młodych, co jest często wyzwaniem, jednak o charakterze podażowym.

Procesowi przejścia nie ułatwia również brak możliwości uczenia się zawodu w rzeczywistych warunkach pracy. Rozwiązaniem pozwalającym na pogodzenie łączenia nauki teoretycznej z praktyczną nauką zawodu jest stosowany w Niemczech tzw. system dualny. Kształtowanie się stopy bezrobocia wśród osób młodych na tle populacji ogółem w tym państwie zdaje się potwierdzać, że system ten sprawdza się w praktyce.

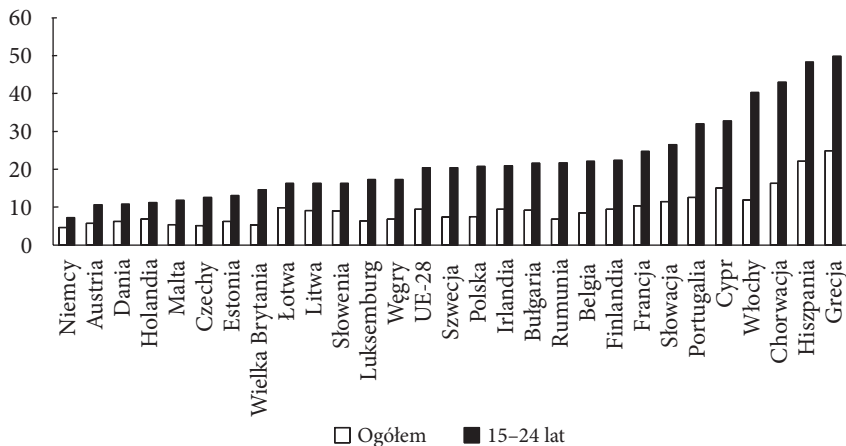
Barierą szybkiej aktywizacji zawodowej osób młodych jest również niewykorzystanie potencjału organizacji pracodawców i innych podmiotów mogących się przyczynić do skrócenia okresu przejścia z systemu edukacji do miejsca pracy [Białecki i Drogosz-Zabłocka 1999, s. 35]. Ścisła współpraca, zwłaszcza pracodawców jako przedstawicieli efektywnego popytu na pracę na lokalnym i regionalnym rynku pracy, z przedstawicielami systemu edukacji, a wręcz konkretnych szkół, mogłaby przyspieszać wprowadzanie modyfikacji w tym systemie oraz przyczynić się do kreowania ścieżki edukacyjnej, która odpowiadałaby aktualnym zapotrzebowaniom zgłaszanym przez rynek.

3. Bezrobocie osób młodych w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej

Rozważania teoretyczne dotyczące procesu przejścia warto uzupełnić danymi dotyczącymi stopy bezrobocia w krajach Unii Europejskiej wśród osób młodych na tle populacji ogółem w 2015 roku¹ (rysunek 1). Najniższą stopą bezrobocia wśród osób w wieku od 15 do 24 lat charakteryzowały się Niemcy. W 2015 roku zarówno jeżeli chodzi o stopę bezrobocia ogółem, jak i wśród osób młodych, kraj ten cechował najkorzystniejszy poziom tego miernika charakteryzującego rynek pracy. Obserwując kształtowanie się stopy bezrobocia wśród osób młodych, można jeszcze zauważyć, że w takich krajach, jak Austria, Dania i Holandia, miernik ten kształtował się również relatywnie korzystnie, choć już na wyższym poziomie niż w Niemczech. Z drugiej strony najtrudniejsza sytuacja osób młodych występowała w krajach Europy Południowej, a więc w Grecji, Hiszpanii, ale również w Chorwacji i we Włoszech. W krajach tych stopa bezrobocia osób młodych kształtowała się powyżej 40%, co potwierdza istnienie wyraźnych barier rozwoju gospodarczego opartego na pracy zawodowej młodzieży.

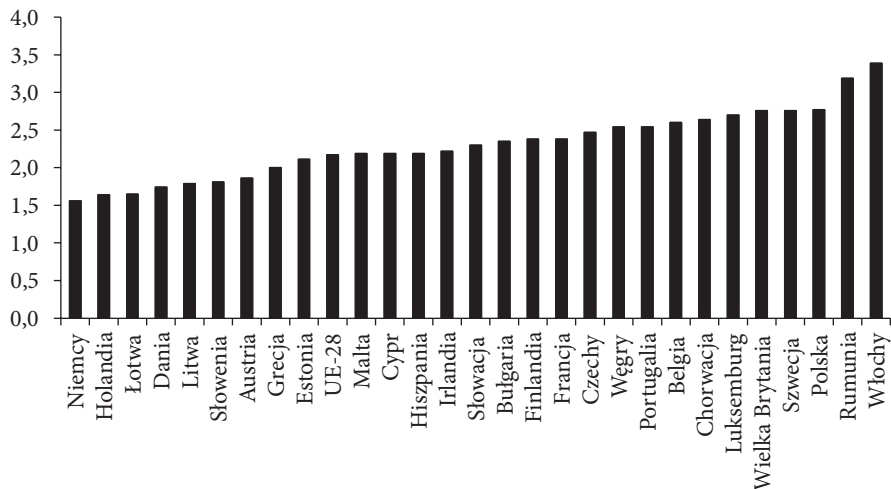
Analizując sytuację osób młodych, warto przedstawić, jak kształtowała się relacja stopy bezrobocia osób młodych w porównaniu ze stopą bezrobocia ogółu bezrobotnych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej. Wartości tego wskaźnika uszeregowano na rysunku 2 od najniższej do najwyższej. Ponownie najlepsza sytuacja wystąpiła w 2015 roku w Niemczech. Tu stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15–24 lat najmniej odbiegała od ana-

¹ Ze względów technicznych wybrano i zaprezentowano dane charakteryzujące najbardziej aktualny rok całego okresu badawczego.

Rysunek 1. Stopa bezrobocia osób młodych i ogółem w krajach Unii Europejskiej w 2015 roku (stan: przeciętna w roku, w %)

Źródło: [Eurostat 2016a;; 2016b].

Rysunek 2. Relacja stopy bezrobocia osób młodych do stopy bezrobocia ogółem w krajach Unii Europejskiej w 2015 roku

Źródło: obliczenia własne na podstawie rysunku 1.

logicznej wartości dla populacji bezrobotnych. W Niemczech stosowany jest wspomniany wcześniej system dualny, w ramach którego to uczniowie są odpowiedzialni za znalezienie pracodawcy, u którego mogą odbyć praktykę zawodową. Już na tym etapie następuje konfrontacja marzeń z rzeczy-

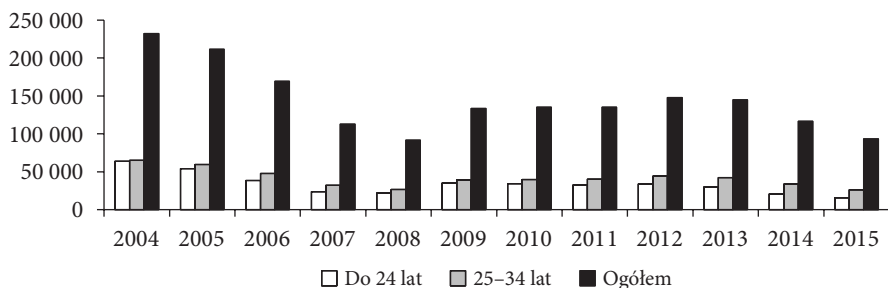
wistością i w obliczu braku popytu na konkretną pracę pojawia się konieczność zmiany priorytetów. Zmiana ta następuje, zanim dany uczeń podejmie kolejne kroki na swojej ścieżce edukacyjnej. Znalezienie praktyki jest bowiem warunkiem koniecznym kontynuowania nauki [Kwiatkiewicz 2006]. Jak widać, dualny system edukacji przynosi pozytywne rezultaty w zakresie zwiększania płynności procesu przejścia między edukacją a rynkiem pracy.

Stosunkowo niską relację pomiędzy stopami bezrobocia wśród osób młodych i ogółem można było dostrzec także w Holandii i na Łotwie. Największe dysproporcje wystąpiły natomiast we Włoszech i Rumunii, gdzie poziom bezrobocia młodzieży ponadtrzykrotnie przewyższał przeciętną. Niestety, w gronie osób o trudnej sytuacji osób młodych znalazła się również Polska, gdzie w 2015 roku stopa bezrobocia była niemal 2,8-krotnie wyższa od stopy bezrobocia ogółem.

4. Bezrobocie osób młodych w województwie wielkopolskim

Przechodząc do rozważań nad zjawiskiem bezrobocia na poziomie regionalnym, w pierwszej kolejności warto przedstawić, jak kształtowały się liczby bezrobotnych osób młodych w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015. Na rysunku 3 zaprezentowano liczbę osób bezrobotnych ogółem oraz w grupach wiekowych: do 24. roku życia oraz w wieku od 25 do 34 lat.

Najwyższy poziom bezrobocia odnotowano na początku badanego okresu – w 2004 roku. Pracy zawodowej szukało wówczas bezskutecznie

Rysunek 3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób młodych do 34. roku życia na tle bezrobocia ogółem w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015 (stan na 31 grudnia)

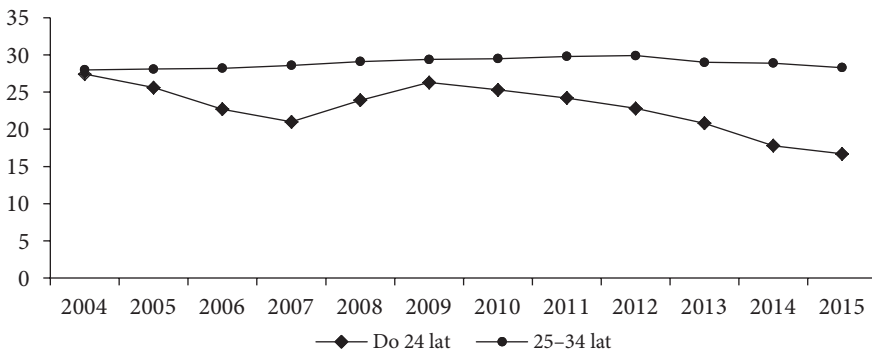
Źródło: [US w Poznaniu: 2005, s. 135; 2006, s. 135; 2007, s. 137; 2008, s. 137; 2009, s. 139; 2010, s. 141; 2011, s. 141; 2012; 2013; 2014, s. 133; 2015, s. 133; 2016].

ponad 232 tys. osób, w tym ponad 63,6 tys. osób do 24. roku życia oraz ponad 65 tys. osób z przedziału wiekowego od 25 do 34 lat. Akcesja Polski do Unii Europejskich i tzw. efekt unijny przyniosły pozytywne efekty na rynku pracy w postaci zmniejszonego poziomu bezrobocia. Efekt ten wyraźnie widoczny był w latach 2004–2008 [Jarmołowicz i Kalinowska-Sufinowicz 2012, s. 256–257].

Od 2009 roku na wielkopolskim rynku pracy można było zaobserwować negatywne zmiany spowodowane ogólnoświatowym kryzysem finansowym, który przeniósł się do sfery realnej, w tym również na rynek pracy. Przejawiało się to wyższym poziomem bezrobocia, który utrzymywał się w zasadzie aż do 2012 roku. Dopiero od 2013 roku można dostrzec nieznaczny spadek liczebności populacji bezrobotnych ogółem.

Jeżeli natomiast chodzi o liczby bezrobotnych osób młodych, to zmieniły się one zgodnie z tendencjami zaobserwowanymi w populacji ogółem, przy czym starsza grupa wiekowa (25–34 lata) była w całym badanym okresie liczniejsza. Warto też zwrócić uwagę na to, że o ile na początku badanego okresu liczebności młodych osób poszukujących pracy w obu badanych tu przedziałach wiekowych różniły się nieznacznie (o 1352 osoby), o tyle w 2015 roku różnica była zdecydowanie większa i wyniosła 10 775 osób. W latach 2004–2015 kolejne kohorty przechodziły z grupy osób do 24 lat do wyższego przedziału wiekowego.

Innym wskaźnikiem charakteryzującym sytuację bezrobotnych osób młodych na wielkopolskim rynku pracy jest udział liczby osób młodych w populacji bezrobotnych ogółem. Interesujące jest to, że udział osób mło-

Rysunek 4. Procentowy udział bezrobotnych osób młodych do 34. roku życia w populacji ogółem według wieku w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015 (stan na 31 grudnia)

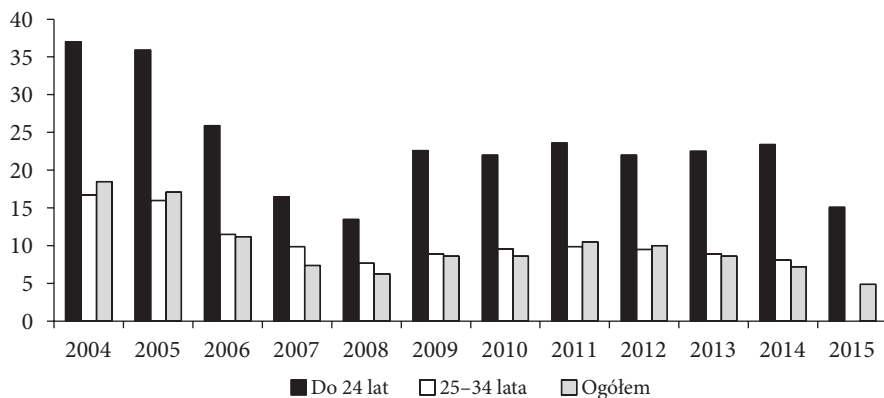
Źródło: obliczenia własne na podstawie rysunku 3.

dych wykazywał istotne zróżnicowanie w zależności od grupy wiekowej (rysunek 4). Wśród młodszych osób bezrobotnych, a więc do 24. roku życia, w większości lat badanego tu okresu można było dostrzec tendencję spadkową, symbolizującą spadek ich udziału w populacji bezrobotnych ogółem. Były to lata 2004–2007 oraz 2009–2015. Wskaźnik ten zmniejszył się więc od 27,4% w 2004 roku do 16,7% w 2015 roku. Z kolei w latach 2008–2009 w grupie tej tendencja była odwrotna. Udział osób młodych w wieku do 24 lat w populacji ogółem zwiększył się wówczas do 26,3% w 2009 roku.

Udział bezrobotnych osób młodych w wieku od 25 do 34 lat w populacji bezrobotnych ogółem charakteryzował się znacznie większą stabilnością, mieszcząc się w przedziale od 28% (w 2004 roku) do 29,9% (w 2012 roku). Porównując udziały bezrobotnych według grup wiekowych w populacji bezrobotnych ogółem, można zauważyć, że starsza grupa charakteryzowała się wyższym udziałem. Czy jednak przesądzało to o jej gorszej sytuacji na wielkopolskim rynku pracy? Warto rozważyć jeszcze kształtowanie się stopy bezrobocia w przedstawionych tu grupach wiekowych, aby dopełnić obraz sytuacji osób młodych na regionalnym rynku pracy.

Stopa bezrobocia w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015 obniżyła się z 18% w 2004 roku do 4,9% w 2015 roku. Wspomniany wcześniej efekt unijny, ale również poprawa koniunktury po kryzysie gospodarczym, przyniosły obniżkę tego miernika o 13,1 p.p. Od 2012 roku stopa bezrobocia ponownie zaczęła się obniżać. Obserwacja kształtowania się stopy bezrobocia dla grup wiekowych od 15. do 24. roku życia oraz od 25. do 34. roku życia prowadzi do jednoznacznej konkluzji o tym, że młodsza grupa bezrobotnych była w zdecydowanie gorszej sytuacji. Stopa bezrobocia osób w wieku do 24 lat w 2004 roku wyniosła aż 37%. W badanym okresie obniżyła się do 15,1% w 2015 roku, jednak nadal zdecydowanie przewyższała zarówno stopę bezrobocia ogółem, jak i wśród osób w wieku 25–34 lat (rysunek 5).

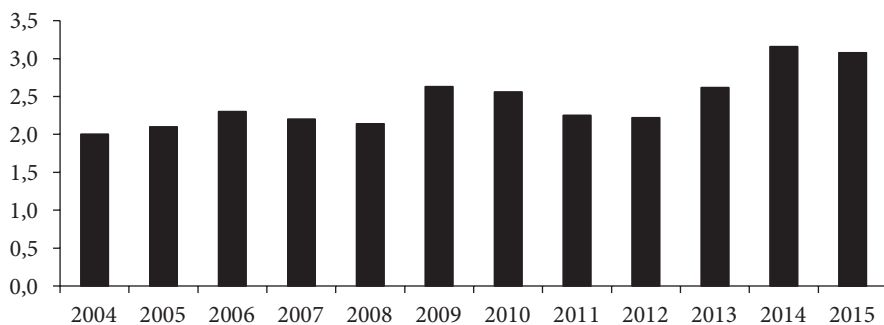
Badając sytuację osób do 24. roku życia z wykorzystaniem relacji stopy bezrobocia osób z tej grupy wiekowej do analogicznego miernika dla populacji bezrobotnych ogółem, można stwierdzić, że w latach 2004–2015 uległa ona pogorszeniu. W 2004 roku stopa bezrobocia osób młodych dwukrotnie przewyższała przeciętną, natomiast w latach 2014–2015 – już ponad trzykrotnie. Odnosząc te porównania do przedstawionych wcześniej danych dotyczących Polski i Unii Europejskiej, można stwierdzić, że sytuacja osób młodych do 24. roku życia na wielkopolskim rynku pracy – i w odniesieniu do populacji bezrobotnych ogółem – kształtowała się zdecydowanie mniej korzystnie niż przeciętnie w Polsce. Jedynie młodzi Włosi i Rumuni mie-

Rysunek 5. Stopa bezrobocia osób młodych do 34. roku życia na tle bezrobocia ogółem według wieku w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015 (stan według BAEL, w IV kwartale)

Uzupełnienie: Dla osób w wieku 25–34 lat – brak danych za 2015 rok.

Źródło: [US w Poznaniu: 2005, s. 134; 2006, s. 134; 2007, s. 136; 2008, s. 136; 2009, s. 138; 2010, s. 140; 2011, s. 140; 2012; 2013; 2014, s. 132; 2015, s. 132; 2016].

Rysunek 6. Relacja stopy bezrobocia osób młodych do 24. roku życia do stopy bezrobocia ogółem w województwie wielkopolskim w latach 2004–2015

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rysunku 5.

li większe problemy ze znalezieniem pracy niż Wielkopolanie. Stanowi to podstawę do wniosku o tym, że należałoby przeprowadzić bardziej zdecydowane działania na rzecz poprawy tej sytuacji, zwłaszcza w regionie województwa wielkopolskiego.

Zakończenie

Kategoria osób młodych może być rozpatrywana z uwzględnieniem kryterium wieku, demograficznego, prawnego i na tej podstawie możemy badać różne grupy osób reprezentujących określone zbiory cech demograficznych i społeczno-zawodowych. Biorąc pod uwagę rynek pracy, sytuację osób młodych rozpatrywać można w aspekcie ukończonej edukacji szkolnej w ramach procesu przejścia od nauki do aktywnego udziału w rynku pracy. Omawiany proces przejścia niesie ze sobą wiele trudności o charakterze strukturalnym i popytowym, które na ogół widać tym wyraźniej, im niższy jest poziom wykształcenia.

Zakres trudności procesu przejścia można oceniać, uwzględniając wybrane mierniki rynku pracy dotyczące poziomu bezrobocia w ujęciu absolutnym i relatywnym. Analiza sytuacji na polskim rynku pracy na tle innych krajów Unii Europejskiej pozwoliła na stwierdzenie, że o ile w 2015 roku stopa bezrobocia ogółem w Polsce była niewiele wyższa od przeciętnej dla 28 krajów UE, o tyle sytuacja osób młodych do 24. roku życia kształtowała się w odniesieniu do populacji ogółem niekorzystnie, co należy uznać za wysoce niepokojące zjawisko. Gorsza sytuacja panowała jedynie we Włoszech i Rumunii, natomiast najmniejsze rozbieżności wystąpiły w Niemczech, gdzie z powodzeniem stosowany jest tzw. dualny system w ramach szkolnictwa zawodowego.

Badanie regionalnego rynku pracy przeprowadzono na przykładzie województwa wielkopolskiego dla dwóch grup wiekowych: do 24. roku życia oraz w wieku od 25 do 34 lat. Grupy te wybrano ze względu na ich znaczną liczebność oraz udział w populacji bezrobotnych ogółem (w 2009 roku przekraczający 55%). Bliższa analiza i porównania wybranych wskaźników rynku pracy doprowadziły do pozytywnej weryfikacji hipotezy badawczej o tym, że najtrudniejsza sytuacja w aspekcie bezrobocia panowała w latach 2004–2015 w grupie osób do 24. roku życia. Co więcej, w ostatnich latach badanego okresu relacja stopy bezrobocia w tej grupie wiekowej do analogicznego miernika dla ogółu populacji kształtowała się wysoce niepomysłnie – powyżej przeciętnej wartości dla Polski, a także zdecydowanie gorzej niż w innych krajach Unii Europejskiej.

Wskazując kierunki dalszych badań nad sytuacją osób młodych na rynku pracy, warto rozważyć badania nie tylko o charakterze poznawczym, ale i aplikacyjnym. W ujęciu poznawczym należałoby bliżej określić skutki bezrobocia dla osób młodych, a w wymiarze aplikacyjnym i bardziej praktycznym istotne byłoby przedstawienie propozycji odnośnie do dalszych

reform systemu edukacji w celu lepszego przygotowania absolwentów do uczestnictwa w rynku pracy na podobieństwo dualnego systemu kształcenia w Niemczech.

Bibliografia

- Białecki, I., Drogosz-Zabłocka, E., 1999, *Przejście między edukacją a rynkiem pracy*, w: Borkowska, S. (red.), *Edukacja zawodowa a rynek pracy*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, s. 31–38.
- GUS, 2008, *Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- Eurostat, 2016a, *Youth Unemployment by Sex, Age and Educational Attainment Level*, Eurostat Database, Luxembourg, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do> [dostęp: 5.07.2016].
- Eurostat, 2016b, *Unemployment by Sex and Age – Annual Average, in %*, Eurostat Database, Luxembourg, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/onenewwindowpersession.do> [dostęp: 5.07.2016].
- Fihel, A., Kaczmarczyk, P., 2013, *Migracja a polski rynek pracy*, w: Kielkowska, M. (red.), *Rynek pracy wobec zmian demograficznych*, Instytut Obywatelski, Warszawa, s. 114–161.
- Jarmołowicz, W., Kalinowska-Sufinowicz, B., 2012, *Funkcjonowanie regionalnego rynku pracy (na przykładzie województwa wielkopolskiego w latach 2000–2010)*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica, nr 268, s. 249–264.
- Kalinowska-Sufinowicz, B., 2013, *Polityka społeczno-gospodarcza państwa wobec pracy kobiet*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Kryńska, E., Poliwczak, I., 1999, *Młodzież na rynku pracy – aspekty metodologiczne i instytucjonalne*, w: Kryńska, E., Poliwczak, I., Sobocka-Szczapa, H., *Młodzież na rynku pracy województwa łódzkiego*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, s. 9–19.
- Kwiatkowska, W., 2012, *Bezrobocie w grupach problemowych na rynku pracy w Polsce*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica, nr 268, s. 125–147.
- Kwiatkiewicz, A., 2006, *Edukacja zawodowa w niemieckim systemie dualnym*, E-mentor, nr 1(13), <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/13/id/245> [dostęp: 16.12.2016].
- Marzec, M., 2016, *Stracone szanse, czyli młodzi bezrobotni z pokolenia Y*, Portal HRnews, <http://www.hrnews.pl/News1.aspx?id=3456> [dostęp: 16.12.2016].
- Męcina, J., 2011, *Absolwent na rynku pracy. Analiza społeczno-ekonomicznych i prawnych uwarunkowań startu zawodowego młodzieży w Polsce w latach*

dziewięćdziesiątych, Uniwersytet Warszawski, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Instytut Polityki Społecznej, Warszawa.

- Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2014, poz. 598.
- Ustawa z 20 dnia kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 645, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1502, z późn. zm.
- US w Poznaniu, 2005, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2004*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2006, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2005*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2007, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2006*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2008, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2007*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2009, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2008*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2010, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2009*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2011, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2012, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2011*, Portal Urzędu Statystycznego w Poznaniu, Poznań, <http://poznan.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-województwa-wielkopolskiego-2015,2,11.html> [dostęp: 5.07.2016].
- US w Poznaniu, 2013, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2012*, Portal Urzędu Statystycznego w Poznaniu, Poznań, <http://poznan.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-województwa-wielkopolskiego-2015,2,11.html> [dostęp: 5.07.2016].
- US w Poznaniu, 2014, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2013*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2015, *Rocznik statystyczny województwa wielkopolskiego 2014*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań.
- US w Poznaniu, 2016, *Biuletyn statystyczny województwa wielkopolskiego za IV kwartał 2015*, Portal Urzędu Statystycznego w Poznaniu, <http://poznan.stat.gov.pl/opracowania-biezace/komunikaty-i-biuletyny/inne-opracowania/biuletyn-statystyczny-województwa-wielkopolskiego-iv-kwartał-2015,5,22.html> [dostęp: 16.12.2016].